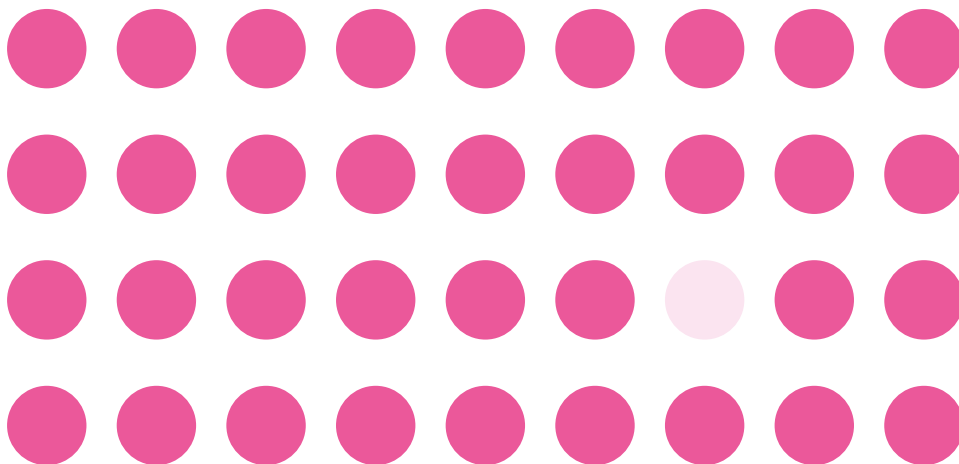

Ingen ska bli gömd och glömd

Nedkortad utgåva

för TRIS konferens 20 maj

En lättläst bok
om heders-relaterat våld och förtryck
och intellektuell funktions-nedsättning

Innehåll

Varför behövs den här boken?	4
Projektet Gömd och Glömd	6
Att få leva ett gott liv	8
Om hedersrelaterat våld och förtryck	10
Vad är heders-kultur?	10
Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?	10
Ett gott rykte är viktigast av allt	11
Familjen bestämmer över flickornas och kvinnornas sexualitet	12
Flickor ska bevara oskulden	
tills de gifter sig	12
Bröder vaktar sina systrar	14
Kvinnlig köns-stympning	14
Vad händer om en familj förlorar sin heder?	16
Heders-mord – ett straff för den som bryter mot heders-kulturen	16
Intellektuell funktions-nedsättning och heders-relaterat våld och förtryck	18
TRIS har träffat deltagare i daglig verksamhet	19
TRIS har träffat personal som arbetar med personer	
med intellektuell funktions-nedsättning	19
Att bli tvingad att gifta sig	
Att bli lurad att gifta sig	20
Den som gifter sig blir som alla andra	21
Migration	21

TRIS

TRIS – tjejers rätt i samhället
Uppsala
Tel: +46 18 774 40 66 00
info@tris.se
www.tris.se

Projektförfinansier: Arvsfonden
Utgivningsdatum: 2019
Utgivare: TRIS – tjejers rätt i samhället
Författare till originaltext: Serine Gunnarsson och Mariet Ghadimi
Bearbetning till lättläst svenska: Hans Nilsson
Form och layout: Byrå 4
Illustration: Specialpedagogiska skolmyndigheten
Foto: www.unsplash.com

Berättelser om personer med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en heders-kultur	23
Yasmin	23
Lagar i Sverige	30
Tvångs-äktenskap är förbjudna	30
Kvinnlig könsstämpning är förbjudet i svensk lag	32
Alla barn-äktenskap är förbjudna i Sverige	33
Sex ska alltid vara frivilligt	33

Varför behövs den här boken?

Den unga kvinnan Fadime Sahindal
blev mördad av sin pappa i Uppsala 2002.

Fadime var ihop med en svensk kille.
Pappan tyckte att hon skämde ut familjen.
Hon fick inte bestämma själv hur hon skulle leva sitt liv.
Hon fick absolut inte ha en pojkvän.

Familjen och släkten tyckte
att hon hade förstört pappans och familjens heder.

Pappan kunde inte leva utan sin heder.
Han dödade sin dotter för att ta tillbaka familjens heder.

Föreningen TRIS bildades samma år.
TRIS betyder Tjejers Rätt I Samhället.
Efter mordet på Fadime ville många i Sverige
arbeta för att stoppa heders-våld.
TRIS vill kämpa emot att någon blir straffad
för att familjen är rädd att förlora sin heder.
Vi vill ge hjälp och stöd åt dem som lever i en heders-kultur.

TRIS upptäckte en grupp som ingen pratade om.
Gruppen var barn och vuxna personer med intellektuell funktions-nedsättning
som lever med heders-relaterat våld och förtryck.

För några år sedan träffade TRIS elever och personal i särskolans gymnasium.
Vi frågade ungdomarna om de kunde leva sina liv som de själva vill.

Många flickor med föräldrar som är födda utanför Sverige
får inte göra vad de vill på sin fritid.
De får inte vara tillsammans med någon.
De får inte ha sex med någon som de är kära i.

Var tredje flicka får inte själv bestämma vem hon ska gifta sig med.

Pojkar med föräldrar som är födda utanför Sverige
har större frihet än flickorna.

De flesta pojkar och flickor med föräldrar som är födda i Sverige
får träffa vem de vill på sin fritid.

De får vara tillsammans med någon om de vill.
De flesta får ha sex med någon som de är kära i.
De bestämmer själva om de ska gifta sig.

Vi förstod att vi behövde veta mer
om personer med intellektuell funktions-nedsättning och heders-kultur.

Alla som är vuxna har rätt att bestämma själva.
Men får alla det?
Får alla träffa vem de vill?
Får alla bestämma över sin sexualitet?
Får alla bestämma vem de ska gifta sig med?

För att få veta mer startade vi projektet Gömd och Glömd.
Om vi vet mer kan vi hjälpa fler.

Projektet Gömd och Glömd

Vi ville veta mer om vuxna med intellektuell funktionsnedsättning och heders-relaterat våld och förtryck.

Vi startade projektet Gömd och Glömd.

I ett projekt arbetar man med bestämda saker under en bestämd tid.

Vi träffade LSS-handläggare och personal i dagliga verksamheter.

Vi frågade om de kände till personer som lever i familjer med heders-tänkande.

Vi frågade dem vad de vet om heders-relaterat våld och förtryck.

Vi träffade också deltagare i dagliga verksamheter.

Vi ställde frågor och gjorde intervjuer.

Vi frågade om de kan bestämma själva i sina liv.

Vi frågade om de fritt kan välja vem de vill vara ihop med.

Vi frågade om de själva får bestämma vem de ska gifta sig med.

Vi fick veta att vuxna med intellektuell funktionsnedsättning inte får bestämma själva i vissa familjer.

I de familjerna är hedern viktigare

än familje-medlemmarnas frihet och rättigheter.

Vi har fått höra många berättelser om familjer med hederskultur.

Berättelserna handlar om att man inte får bestämma själv.

Det gäller både små saker och stora saker.

Familjen bestämmer allt..

I familjer med heders-kultur gäller särskilda regler.

Man får inte träffa vänner eller arbetskamrater på fritiden.

Man får inte ta hem kompisar.

Man får inte bli kär.

Man får inte bestämma vem man ska gifta sig med.

Man kan bli tvingad att gifta sig med någon som man aldrig har träffat.

Det kan vara en person som bor i ett helt annat land.

Familjen har makten..

LSS-handläggarna och personalen sa att det är svårt att ge hjälp och stöd.
De berättade att brukare blir vaktade av sina familjer.
Om en person är utsatt för våld i familjen är det ännu svårare.

En person med intellektuell funktions-nedsättning
kan ha assistenter och god man som hör till familjen eller släkten.
Då är det svårt för andra att veta hur hon eller han har det.

Personen kan vara utsatt för heders-relaterat våld i familjen.
Men ingen utanför familjen vet något.

Assistenterna eller den gode mannen pratar i stället för personen.
De svarar på frågor om personen.
Hon eller han får inte föra fram sin egen uppfattning.
Familjen har makt över henne eller honom.

Det finns ingen som har insyn i familjen.
Om ingen vet kan ingen hjälpa.

Det vill vi ändra på.

Att få leva ett gott liv

Varje människa har sitt eget liv att leva.

Den amerikanske tänkaren Martha Nussbaum säger att alla människor har rätt att få leva ett gott liv.

TRIS håller med om Martha Nussbaums tankar. Hon säger att alla människor ska kunna vara fria. Alla ska ha möjlighet att få lära sig olika saker.

Det gäller i alla länder och i alla kulturer. Det ändras inte av traditioner och seder.

Alla människor kan olika saker. Alla människor utvecklas på sitt eget sätt.

Martha Nussbaum säger att samhället och människorna måste hjälpa till. Då kan alla utvecklas och må bra.

En del personer behöver stöd och hjälp. Hjälpen behöver anpassas till varje person.

Ingen ska bli bortglömd. Alla ska få den hjälp hon eller han behöver för att klara sig i vardagen. Alla ska få den hjälp hon eller han behöver för att utvecklas på bästa sätt.

Martha Nussbaum säger att de här sakerna är viktiga för alla människor:

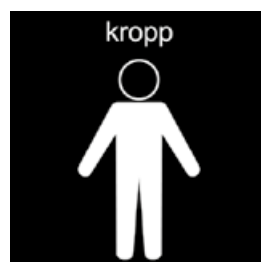
God kroppslig hälsa

- » Du ska kunna må bra.
- » Du ska kunna äta bra.
- » Du ska kunna bo bra.

Kroppslig integritet

- » *Din kropp är bara din.*
- » *Du bestämmer över din kropp.*
- » *Du bestämmer hur du vill se ut.*
- » *Du bestämmer vart du vill gå.*
- » *Du har rätt att säga nej när du inte vill att någon kommer nära din kropp.*

Fantasi och tänkande

- » *Du är fri att tänka som du vill.*
- » *Du får fantisera precis som du vill.*

Känslor

- » *Du får älska vem du vill.*
- » *Du får längta precis som du vill.*

Samhörighet

- » *Du får själv välja vilka grupper du vill vara med i.*
- » *Du får lämna grupper som får dig att må dåligt.*

Lek

- » *Du får leka som du själv vill*
- » *Du får skratta som du själv vill.*
- » *Du får njuta av saker som du själv väljer.*

Om hedersrelaterat våld och förtryck

VAD ÄR HEDERS-KULTUR?

Familjen är det viktigaste i livet för de flesta människor.

När hedern blir det viktigaste för en familj eller släkt kallas det för att de lever i en **heders-kultur**.

Familjens medlemmar måste följa traditioner och regler.

Vissa familje-medlemmar har mer makt än andra.

I en heders-kultur ska de unga lyda de äldre.

Kvinnorna ska lyda männen.

Flickor har minst makt över sina egna liv.

Familjens värde bestäms av familjens heder.

I en familj där alla följer reglerna finns hedern kvar.

Mannen i familjen får respekt när familjen har heder.

De kvinnliga familje-medlemmarnas sexualitet

är särskilt viktig för familjens heder.

Flickor och kvinnor får inte ha sex om de inte är gifta.

Kvinnorna måste följa traditionerna och reglerna för att familjen ska bevara sin heder.

Om de bryter mot traditionerna och reglerna kan familjen straffa dem.

VAD ÄR HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK?

Heders-relaterat våld och förtryck är att någon blir utsatt för våld eller blir straffad för att hon eller han har förstört familjens heder.

Det är vanligast att flickor och kvinnor
blir utsatta för heders-relaterat våld och förtryck.

Det är oftast en manlig släkting som utför våldet.
Det kan vara en bror eller en pappa.

Mammorna ska uppfostra "fina" flickor som inte bryter några regler.
Heders-relaterat förtryck är att
familjen inte låter familje-medlemmarna leva sina egna liv.
De får inte bestämma hur de ska klä sig eller vilka de ska umgås med.

Flickor blir kontrollerade och vaktade.
De får inte förstöra familjens rykte.

Många flickor måste gå direkt hem efter skolan.
En del flickor får inte lämna sitt hem
utan att ha sällskap av en manlig familje-medlem.
De får inte träffa andra människor än de som familjen godkänner.

Män och pojkar kan också bli utsatta för heders-relaterat våld och förtryck.

En man kan bli bestraffad om han har varit ihop med en kvinna
utan att kvinnans familj har godkänt det.

Pojkar kan vara tvungna att vakta sina systrar även om de inte vill.

Förtrycket kan gå långt.
I värsta fall kan någon bli dödad.

ETT GOTT RYKTE ÄR VIKTIGAST AV ALLT

En ung kvinnas rykte påverkar familjens heder.
Hon kan ge familjen dåligt rykte om hon blir sedd med en kille.
Även om det bara är en klasskamrat eller en kollega.

Ett rykte om att flickan har sex med en kille kan komma igång.
Det behöver inte vara sant.

Det räcker att någon misstänker
att flickan har smutsat ner familjens heder.
Det kan leda till att familjen straffar henne.

Mammorna måste lära sina döttrar att bli fina flickor.
Fina flickor förstör inte familjens rykte.

FAMILJEN BESTÄMMER ÖVER FLICKORNAS OCH KVINNORNAS SEXUALITET

Flickornas och kvinnornas sexualitet måste vaktas och styras.
Familjens heder måste bevaras.

Det viktigaste är att flickor och unga kvinnor bevarar sin oskuld tills de gifter sig.
En kvinna bevarar sin oskuld om hon inte har haft sex med någon.

Mannen som hon gifter sig med måste godkännas av familjen.
Ofta har familjen valt ut mannen.

Släkten och familjen kontrollerar och vaktar flickans oskuld.
De tycker att de har rätt att bestämma över hennes kropp.

FLICKOR SKA BEVARA OSKULDEN TILLS DE GIFTER SIG

Flickor får inte ha sex innan de gifter sig.
Då förlorar de sin oskuld.

En flicka som inte bevarar sin oskuld blir sedd som smutsig.
Hon kan inte bli gift.

Hon har vanärat familjen.
Hon har förstört familjens heder.

Familjen måste vara säker på att flickorna bevarar sin oskuld.
De vaktar flickorna och har hårda regler.
De bestämmer vem de får träffa.

Det börjar när flickorna är små.
När en flicka har fått sin första mens blir hon hårdare kontrollerad och vaktad.

En flicka som vanärar sin familj är smutsig.
Om de straffar flickan kan familjen ta bort det smutsiga.
Då kan familjen ta tillbaka sin heder.

Hur påverkas flickor av att de måste bevara sin oskuld?
Familjerna i hederskulturen vaktar flickornas oskuld.

Flickorna måste bevara sin oskuld tills de gifter sig.
De måste alltid akta sig för att göra något fel.
Ingen får misstänka att de har sex med någon.
Då förlorar familjen sin heder.

Flickorna uppfostras till att lyda traditionerna och reglerna.
De ska lyda männen i familjen och släkten.

En flicka får inte orsaka misstankar eller rykten om att hon inte är ren.
Om flickan förlorar sin renhet så förlorar familjen sin heder.

Det är människorna i hederskulturen som pratar om flickans renhet.
Det finns inte på riktigt.
Du blir inte en smutsig person av att ha sex.

Helt vanliga saker som flickor gör
kopplas till rädslan för att hon kan ha sex.
Det kan leda till att flickan inte får göra vad hon vill.

Så här berättar flickor och kvinnor som lever med heders-tänkande i sina familjer:

"Jag får inte gå på bio
eller fika med mina kompisar på stan."

"Jag får inte jobba kvällar eller nätter."

"Jag får inte resa i mitt arbete."

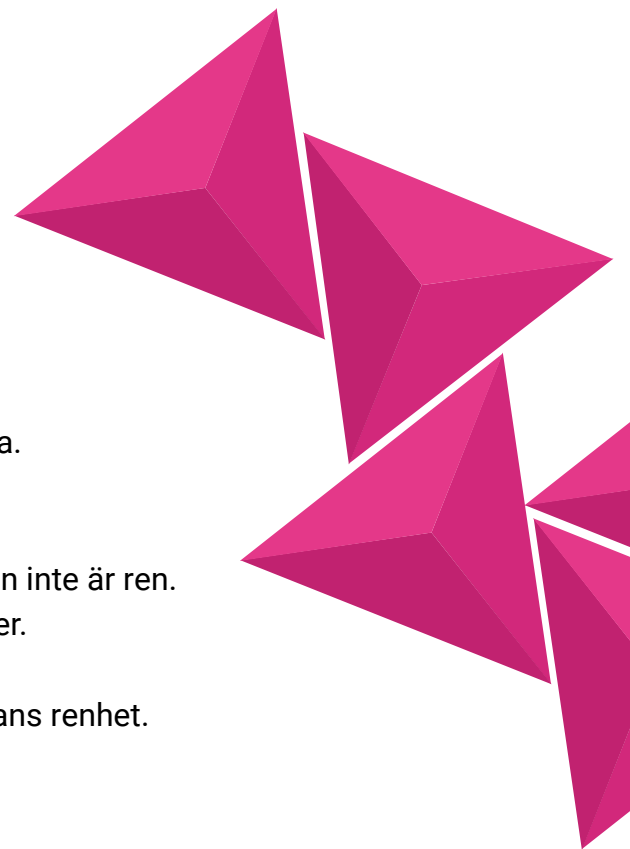
"Jag får inte idrotta eller göra något annat
som har med min kropp att göra."

"Jag får inte arbeta med män."

"Jag får inte ha manliga assistenter, bara kvinnliga."

"Jag får inte vara någon stans där det finns okända män."

Att flickor är tvungna att bevara sin oskuld påverkar deras vardags-liv.

Det kan leda till att de blir begränsade:

- *Flickor och kvinnor får inte klä sig som de vill.*
- *Flickor och kvinnor får inte umgås med vänner eller kollegor när de vill.*
- *Flickor och kvinnor får inte ha en kärleks-relation utan att vara gifta.*
- *Flickor och kvinnor får inte ha en kärleks-relation med någon av samma kön.*
- *Homosexualitet är strängt förbjudet.*
- *Flickor och kvinnor får inte flytta hemifrån när de blir vuxna.*
- *Flickor och kvinnor får inte delta i idrott och kulturaktiviteter på sin fritid.*
- *Flickor och kvinnor får inte bestämma när de ska gifta sig.*
- *Flickor och kvinnor får inte bestämma vem de ska gifta sig med.*

BRÖDER VAKTAR SINA SYSTRAR

Pojkarna och männen vaktar flickorna och kvinnorna.

Flickorna och kvinnorna får inte bryta mot traditionerna och reglerna.

Pojkarna har mycket större frihet än flickorna.

Pojkarna får tidigt lära sig att vakta och styra över sina systrar.

En bror kan få ansvar för att följa med sin syster utanför skolan eller arbetet.

Bröderna ska se till att systrarna inte skaffar sig pojkvänner eller gör några andra misstag.

Bröderna ska säga ifrån och bestraffa sin syster om hon går emot heders-kulturen.

Pojkarna får lära sig att de blir män genom att styra över kvinnorna.

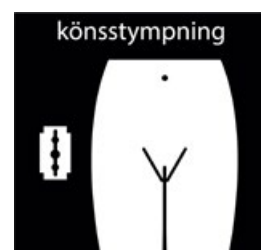
De får lära sig att män har makt över kvinnor.

KVINNLIG KÖNS-STYMPNING

Köns-stympning är en grym och smärtsam sed.

Den används för att ta makten över flickors och kvinnors kroppar och sexualitet.

Köns-stympning betyder att delar av flickors könsorgan skärs bort eller skadas på annat sätt.

Hela klitoris eller delar av den kan skäras bort.

Det är ofta kvinnor som utför köns-stympningen.

Det sker för det mesta helt utan bedövning.

Köns-stympningen kan göras med något vasst föremål.

Det kan vara en smutsig kniv eller ett rakblad.

Genom köns-stympningen vill familjen se till

att flickan bevarar sin oskuld tills hon gifter sig.

Familjen och släkten tycker att flickan bevarar sin "renhet".

I en hederskultur är det alltid ett mål att en flicka ska bli gift.

Det går inte att tänka att en kvinna inte ska bli gift.

I en del grupper anser man att en flicka måste bli köns-stympad
för att en hon ska bli en kvinna.

En del tror att köns-stympningen är bra för hälsan.

Det är inte sant.

Köns-stympningen kan ge svåra blödningar och infektioner.

Det händer att flickor dör av köns-stympningen.

Köns-stympning leder ofta till kroppsligt och psykiskt lidande.

Lidandet varar ofta hela livet.

En kvinna som har blivit köns-stympad

kan ha mycket ont när hon har sin menstruation.

Hon kan ha mycket ont vid samlag och när hon föder barn.

Köns-stympning av flickor och kvinnor är ett mycket grovt heders-relaterat våld.

Det är ett brott mot deras grundläggande mänskliga rättigheter.

Ungefär 200 miljoner flickor och kvinnor i världen är köns-stympade enligt FN.

Könsstympning förekommer i omkring trettio länder i Afrika, Asien och Mellanöstern.

Där riskerar flickor att utsättas för könsstympning

från att de är spädbarn upp till femton års ålder.

Köns-stympning är förbjudet i Sverige.

Det är förbjudet att ta med en flicka från Sverige till ett annat land

för att göra en köns-stympning.

VAD HÄNDER OM EN FAMILJ FÖRLORAR SIN HEDER?

En familj som förlorar sin heder måste ta tillbaka den.

Familjen och släkten kan bestämma att den som brutit mot reglerna ska straffas.
Då kan familjen få tillbaka sin heder.

Det kan uppstå ett rykte om att en ung kvinna har förlorat sin oskuld.
Hon behöver inte ha gjort något fel.
Det kan räcka med att hon har setts ute med en man.
Familjen och släkten kan ändå bestämma att de ska straffa henne.

Det viktiga är att familjen får sin heder tillbaka.

En kvinna kan bli straffad om det går ett rykte om
att hon har brutit mot traditionen och reglerna.

Det är familjen och släkten som tar beslutet att utföra straffet.
Besträffningen kan utföras av både män och kvinnor.

HEDERS-MORD – ETT STRAFF FÖR DEN SOM BRYTER MOT HEDERS-KULTUREN

Den som bryter mot reglerna kan bli bestäffad med våld.

Reglerna säger att:

- *Flickor och kvinnor ska vara oskulder tills de gifter sig.*
- *De ska vara respektabla och lyda männen.*
- *De ska uppföra sig så att det inte uppstår rykten och misstankar.*

Det är absolut förbjudet att bryta mot reglerna om sex.
Den som bryter mot reglerna kan i värsta fall straffas med döden.
Heders-mord har hänt i Sverige.

Fadime Sahindal mördades i Uppsala 2002.
Då blev många medvetna om heders-relaterat våld och förtryck.
Många förstod att heders-mord händer i Sverige.

Pojkar och män kan bli bestraffade om de inte gör vad som väntas av dem.

Män som blivit ihop med en kvinna från en heders-kultur har blivit heders-mördade.
Mannen och kvinnan har inte haft lov att vara tillsammans.
Kvinnans familj anser att de har förlorat sin heder.

Män har mördats för att de är homo-sexuella.
Homo-sexualitet är förbjudet för personer i en heders-kultur.

Intellektuell funktions-nedsättning och heders-relaterat våld och förtryck

Människor i en heders-kultur ser ofta funktions-nedsättning som ett straff.

Familjen känner skam.

De vill gömma familje-medlemmen med funktions-nedsättning.

Hon eller han får inte röra sig fritt i samhället.

I en hederskultur finns det många regler för familje-medlemmarna.

Olika regler gäller i familjen och i resten av samhället.

Det kan vara svårt att veta vilka regler som gäller.

För en person med intellektuell funktions-nedsättning är det särskilt svårt.

Det är svårt att veta vad man får göra.

Det är svårt att veta vad som är förbjudet.

Det är svårt att förstå hur en kvinna ska uppföra sig.

Det är svårt att förstå hur en man ska uppföra sig.

Den som inte förstår reglerna gör lätt fel.

Den som gör fel kan bli straffad.

Många personer med funktions-nedsättning

behöver omsorg och service för att klara sin vardag.

Personliga assistenter ska ge stöd och omsorg.

En god man ska hjälpa en person med funktionsnedsättning.

Den gode mannen ska sköta personens ekonomi.

Den gode mannen ska se till att personen har det bra.

Den gode mannen ska se till att personen får det hon eller han har rätt till.

En god man får ofta föra en persons talan.

Både personliga assistenter och god man kan höra till familjen eller släkten.

I en heders-kultur kan familjen ta kontroll över allt i personens liv.

Personen kan bli utnyttjad eller utsatt för förtryck och våld

utan att någon annan får veta.

Om en person med intellektuell funktions-nedsättning bara träffar sin egen familj så vet hon eller han inte hur andra har det.
Det är svårt för personen att förstå att hon eller han är utsatt för våld eller förtryck.
Hon eller han kan tro att våld och förtryck är rätt.

TRIS HAR TRÄFFAT DELTAGARE I DAGLIG VERKSAMHET

TRIS träffade vuxna personer med intellektuell funktions-nedsättning i daglig verksamhet.

Vi frågade hur mycket de bestämmer själva i sina liv.

En av fem personer sa att hon eller han inte får vara ihop med någon för sina föräldrar.
En av fyra personer svarade att de inte får bo tillsammans med vem de vill.
En av tre personer svarade att de inte får ha sex för sina föräldrar.

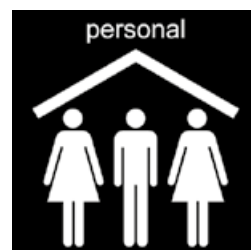
Vi frågade vem som bestämmer vem en person ska gifta sig med.
En av fem personer svarade att de inte får bestämma själva vem de ska gifta sig med.

Många sa att föräldrarna bestämmer det.
Det är vanligt att personer som lever i en heders-kultur inte får bestämma själva vem de ska gifta sig med.

TRIS HAR TRÄFFAT PERSONAL SOM ARBETAR MED PERSONER MED INTELLEKTUELL FUNKTIONS-NEDSÄTTNING

TRIS har träffat LSS-handläggare och personal i daglig verksamhet.

Vi frågade dem vad de vet om personer med intellektuell funktions-nedsättning som är utsatta för heders-relaterat våld och förtryck.

De sa att de känner till personer som lever i en heders-kultur.

De sa att de känner till

- Att det finns personer som inte får stöd och LSS-insatser för att familjen inte vill.
- Att det finns personer som inte får veta om sina rättigheter.
- Att det finns personer som inte får kärlek och omsorg från sin familj.
- Att det finns personer som inte får känslomässigt stöd från sin familj.
- Att det finns personer som inte får hjälp med praktiska saker i sin vardag.
- Att det finns personer som inte får bli självständiga.
- Att det finns personer som inte får bestämma själva i sina liv.
- Att det finns personer som blir utsatta för psykiskt och socialt våld i familjen.
- Att det finns personer som blir vanvårdade i sina familjer.

LSS-handläggarna och personalen i daglig verksamhet berättade att

- Det finns personer som blir utsatta för ekonomiskt våld.
- Det finns personer som blir utsatta för olika former av fysiskt våld.
- Det finns personer som blir utsatta för sexuellt våld.
- Det finns personer som blir utsatta för köns-stympning.

Många berättade om personer med intellektuell funktions-nedsättning som blir tvingade att gifta sig eller blir lurade till att gifta sig.

ATT BLI TVINGAD ATT GIFTA SIG ATT BLI LURAD ATT GIFTA SIG

Tvångs-äktenskap är att en familj bestämmer att en person ska gifta sig utan att personen själv får välja.

Familjen kan trycka på eller hota för att en person ska gå med på att gifta sig.

En person med intellektuell funktions-nedsättning kan gå med på att gifta sig utan att förstå vad det betyder.

Personen kanske inte förstår att hon eller han ska leva tillsammans med den som hon eller han gifter sig med.
Hon eller han kanske inte förstår att de kommer att ha sex när de har gift sig.

- » *Det finns de som säger ja till att gifta sig men ångrar sig sen.*
- » *Det är okej att ångra sig.*
- » *Du måste inte gifta dig bara för att du har sagt ja en gång.*

- » *Ingen får tvinga dig att gifta dig.*
- » *Inte ens din mamma eller pappa får tvinga dig att gifta dig.*

Familjen kan lätt lura eller vilseleda en person med intellektuell funktions-nedsättning till att gifta sig.

De kan berätta om en rolig bröllops-fest med fina kläder och god mat.

Men personen med intellektuell funktions-nedsättning kanske inte förstår att festen är hennes eller hans bröllops-fest.

DEN SOM GIFTER SIG BLIR SOM ALLA ANDRA

I en heders-kultur ses funktions-nedsättning som ett straff. Familjen känner skam.

Familjen kan tänka att familje-medlemmen med funktions-nedsättning blir som alla andra om hon eller han gifter sig. Familjen blir en familj som alla andra. Skammen försvinner.

Familjen kan behålla sin heder om personen med intellektuell funktions-nedsättning gifter sig. Då är allt som det ska.

I en heders-kultur förväntas personer med intellektuell funktions-nedsättning gifta sig. Förväntningarna på giftermål gäller alla i familjen.

MIGRATION

Familjen kan gifta bort en familje-medlem med intellektuell funktions-nedsättning med en man eller kvinna i familjens hem-land.

När de har gift sig kan den som bodde i familjens hem-land
få tillstånd att stanna och leva i Sverige.

Familje-medlemmen med intellektuell
funktions-nedsättning
har inget att säga till om.
Hon eller han är utsatt för ett tvångs-äktenskap.

LSS-handläggare och personal har berättat
att kvinnor med intellektuell funktions-nedsättning
har blivit tvingade eller lurade
att gifta sig med män som bor utom-lands.
De känner inte till några kvinnor med intellektuell funktions-nedsättning
som har blivit tvingade att gifta sig med män som bor i Sverige.

De berättar också att unga män med svår intellektuell funktions-nedsättning
har blivit bortgifta.
Kvinnorna bodde inte i Sverige och kände inte mannen.
De visste inte att mannen har en funktions-nedsättning.

När de har gift sig får frun ta hand om mannen
Familjen blir avlastad.

» *Det finns föräldrar
som lurar sina barn
att åka utomlands,
för att de ska giftas bort där.
Det är förbjudet.*

» *Du har rätt att skilja dig
om du ångrar
att du har gift dig.*

Berättelser om personer med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en heders-kultur

TRIS har pratat med vuxna personer som har en intellektuell funktionsnedsättning. Personerna har daglig verksamhet.

Här vill vi berätta om en av personerna. Personernas namn i berättelsen är inte deras riktiga namn.

Efter varje berättelse finns det frågor. Fundera på frågorna. Du kan prata om frågorna med din personal och med dina kompisar.

Du kan prata med andra personer som du känner dig trygg med.

YASMIN

Yasmin är en glad tjej på tjugo år. Hon har en intellektuell funktionsnedsättning.

Hon jobbar på ett kafé som är en daglig verksamhet.

Hon umgås inte så mycket med kompisar på sin fritid. Det är svårt att hålla kontakten med kompisarna från skoltiden.

Ibland går hon ut med sin ledsagare. De går på bio tillsammans.

Yasmin är född i Sverige. Hennes familj är från Irak.

Föräldrarna är skilda sedan många år. Yasmin bor med sin mamma och sin storebror.

När Yasmin gick på gymnasiet hade hon en pojkvän.
De var kära.
Yasmin kommer ihåg att det pirrade i magen.
Det kunde kännas pinsamt ibland.

Yasmins mamma kände till pojkvännen.
Hon kan prata med sin mamma om allting.
Men pappan visste ingenting.
Yasmin skulle aldrig kunna berätta för honom.

Yasmin tycker det är pinsamt att prata om kärlek.
Att prata om sex är särskilt pinsamt.
Yasmin kan inte ens säga ordet "sex" högt.
Hon börjar fnittra bara av att tänka på det.

När hon ska säga "sex" viskar hon bara.
Sex är inget hon pratar om.
Speciellt inte med någon i familjen.

Yasmins mamma säger
att sex är något man har när man har gift sig.
Hennes mamma väntar sig
att Yasmin gifter sig innan hon har sex.

Det kan vara bra att vänta tills hon känner sig redo
tycker Yasmin.
Hon vill vänta tills hon är vuxen.

Hon är vuxen i lagens mening.
Men hon ser inte sig själv som vuxen.

Hon brukar drömma på nätterna.
Hon drömmer om saker som är förbjudna i verkligheten.

Det är särskilt en dröm som är jättehemlig.

I drömmen går hon på en väg.
Plötsligt ser hon en stilig kille
som också går på vägen.

Deras blickar möts och de närmar sig varandra.
Tillsammans går de till ett tomt hus.

När de kommer in i huset börjar de pussas.
Sedan har de sex.
Efter en tid får de ett barn och gifter sig.

Yasmin fantiserar om de här sakerna
utan att berätta för någon.
Hon måste hålla det hemligt.
Speciellt för mamma.

Yasmin blir orolig när hon tänker på drömmen.
Vad skulle hända om mamma fick veta?
Att hon drömmer om att pussas och ha sex med en kille?
Hon blir lite svettig när hon tänker det.

Yasmin kan prata med sin mamma om det mesta.
Men hon vågar inte berätta om sina tankar och fantasier.

Yasmin vill gärna flytta hemifrån.
Egentligen vill hon göra det snart.
Men hon tror inte att hon klarar av ett eget boende.

Hon har ett eget bankkort.
Men hon kan inte ta hand om sina pengar.
Hennes mamma håller koll på alla hennes inköp.

Yasmin vill lära sig att sköta sina egna pengar.
Men just nu är det mamma som har koll på det mesta.

Yasmin längtar efter att vara fri.
Frihet är viktigt.

Yasmin önskar att hon var mer självständig.

Men hon behöver hjälp i vardagen.
Hon behöver hjälp med att tvätta kläder och diska.

Hon kan inte klara att bo själv ännu.

Yasmin tycker att det känns instängt att bo hemma med mamma.
Hon kan inte ta hem kompisar, varken tjejer eller killar.
Det är bara kusinerna som får hälsa på.

Yasmin önskar att hon hade mera frihet.

Om några år är det dags för Yasmin att gifta sig.

Det har mamma sagt.

Hennes mamma kommer att välja
mannen som Yasmin ska gifta sig med

Yasmin hoppas att det blir en snygg kille.

Men det kan hon inte veta.

Hon kan inte bestämma det heller.

Hon vet att mamma inte kommer att välja en man från Sverige.

Det kommer att vara en arab från Irak.

Det är allt hon vet hon om mannen
som hon ska gifta sig med.

När hon tänker på det blir hon nervös och varm i kroppen.

Hon tycker att det är spännande på samma gång.

För Yasmins bror är det inte så bråttom att gifta sig.

Fastän han snart är trettio år.

Hade Yasmin varit nära trettio år
hade det varit bråttom att hon gifter sig.

Men så är det inte för killar i Yasmins familj.

Yasmin vet att lagar och regler är olika i Sverige och i Irak.

Hon vet att människor inte är lika fria
att göra som de vill i Irak som de är i Sverige.

Yasmin har svårt att förklara varför hon inte känner sig så fri
som lagen i Sverige säger att alla människor har rätt att vara.

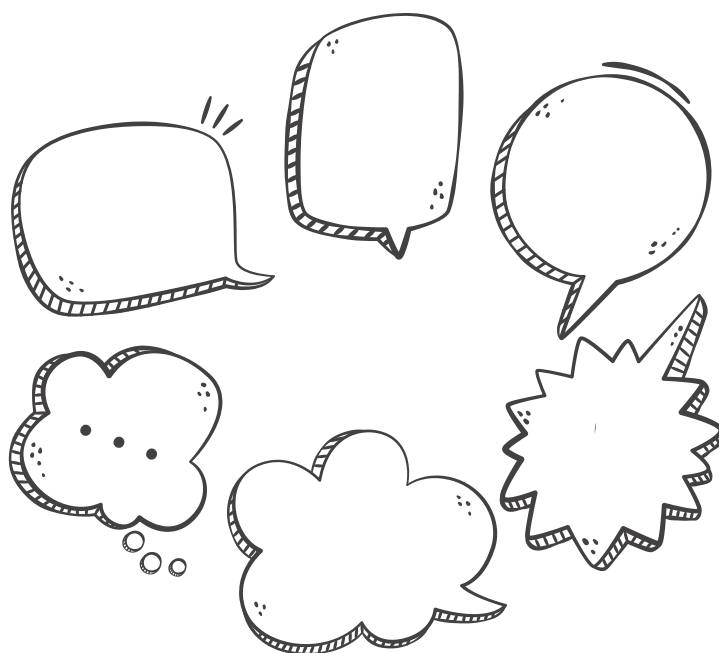
Hon har svårt att prata om varför hon inte får ha sex för sin mamma.

Hon vet att man inte behöver vara gift med en person
som man har sex med i Sverige.

Hennes mammas regler är hårda.

Hon vet att lagen i Sverige tillåter henne att vara fri
och göra som hon själv vill.

Men hon kan inte strunta i mammas regler.

Att tänka på och prata om

För Yasmin känns familjens regler viktigare än det svenska samhällets lagar.

I Sverige har alla rätt att bestämma själva över sina liv och sina kroppar.

Yasmin har svårt för att tänka utanför familjens traditioner och kultur. Så är det för många.

Det är inte lätt att gå emot sina föräldrar.
Men det är viktigt att känna till sina rättigheter.
Det kan vara bra att veta att det finns hjälp att få om man vill flytta hemifrån.

Vem kan Yasmin prata med om hon vill flytta hemifrån?

Hur kan Yasmin bo om hon flyttar?

Hur tror du Yasmin kan känna sig om hon flyttar hemifrån?

Hur tror du hon kan känna sig om hon kan leva som hon själv vill?

Yasmin drömmer om att vara kär i en stilig kille.
Men det är jättemhemligt.
När hon tänker på att hennes mamma skulle få veta
vad hon drömmer om blir hon orolig.

Men drömmar är privata.
De är dina egna.
Ingen kan ta dem ifrån dig.

Det kan vara skönt att hålla tankarna för sig själv.
Men det är bra att veta
att ingen får straffa dig eller vara dum mot dig
för vad du tänker och drömmer.

Kan man se på en person vad hon eller han tänker?

Drömmer du om saker som är hemliga?

Varför är Yasmin orolig för vad mamma skulle säga
om hon fick veta om hennes dröm?

Yasmin får inte ha en kärleksrelation med en kille.

Hennes mamma planerar att hon ska gifta sig
med en man som mamman väljer.
Yasmin får inte vara med och bestämma
vem hon ska gifta sig med.

Det är förbjudet i den svenska lagen.
Den som tvingar någon att gifta sig
kan bli dömd i domstol och få fängelse.

En förälder som tvingar eller lurar sitt barn
att gifta sig begår ett brott.

Om du är orolig för att bli bortgift kan du få hjälp.

Du kan prata med en vän som du litar på.
Du kan prata med personalen på din dagliga verksamhet.
Du kan vända dig till polisen eller till kommunens socialtjänst.
Du kan också kontakta oss på TRIS eller andra frivilliga organisationer.

Vad skulle du göra om någon du känner berättade
att hon eller han snart ska gifta sig med någon
som mamma eller pappa har valt?

Hur skulle du tänka och reagera
om någon i din familj eller släkt berättade för dig
att du ska gifta dig med en person som du inte känner?
Hur skulle du känna dig?

Vem kan hjälpa personer som inte vågar
säga nej till sin familj och släkt
när det gäller giftermål?

Vem kan man vända sig till
om man har blivit gift mot sin vilja
och vill skilja sig?

Svenska lagar ska skydda alla mot våld, förtryck och tvång.
Det är viktigt att känna till.

Ingen ska behöva gifta sig mot sin vilja.

Ingen ska vara rädd för att någon
ska få reda på att man drömmer om kärlek.

Alla har rätt att bli kära.
Alla har rätt att leva det liv man blir lycklig av.

Det är okej att tänka annorlunda än sin familj.
Det är okej att fantisera om kärlek och sex.
Även om det känns förbjudet.

Alla är fria att drömma precis som de vill.
Alla är fria att försöka förverkliga sina drömmar.

Känner du dig orolig för vad din familj kan göra
om du blir ihop med någon?
Då kan du prata med någon utanför din familj.

Det finns hjälp att få.

Lagar i Sverige

Lagarna ska skydda alla.
Sveriges lagar gäller alla som är i Sverige.

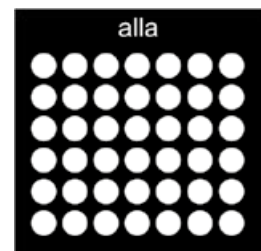
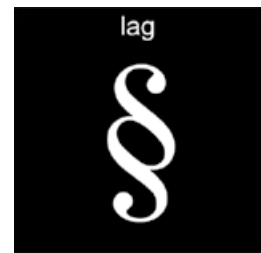
Alla är lika inför lagen.
Alla måste följa lagen.

Ingen får skada någon annan.
Ingen får göra så att någon annan får ont.
Ingen får hota någon annan.
Ingen får tvinga någon annan.
Ingen får lura någon annan.

Det spelar ingen roll vem som bryter mot lagen.
Det är förbjudet för alla.
Föräldrar eller andra släktingar får inte bryta mot lagen.

Alla har samma rätt till skydd.
Det spelar ingen roll vem som blir utsatt för ett brott.
Barn och andra familje-medlemmar har rätt till skydd.

Alla som är vuxna har rätt att bestämma själva.
Bland annat får du själv bestämma:
Var du vill bo.
Vem du vill leva med.
Vem du vill träffa.
Vad du vill jobba med.
Vad du vill göra på din fritid.

TVÅNGS-ÄKTENSKAP ÄR FÖRBUDNA

I Sverige får vuxna personer gifta sig.
Alla får själva välja vem de ska gifta sig med.

Ingen får tvinga dig att gifta dig
med någon som du inte har valt själv.

Ingen får lura dig att gifta dig
med någon som du inte har valt själv.

Ingen får hota dig för att få dig att gifta dig
med någon som du inte har valt själv.

Du får inte gifta dig om du är under arton år.

Den som tvingar någon att gifta sig begår ett brott.
Den personen kan dömas till fängelse.

Tvångs-äktenskap blev förbjudna i svensk lag den 1 juli 2014.
Den som bryter mot lagen som förbjuder tvångs-äktenskap
kan dömas till fängelse i upp till fyra år.

Tydligt tvång är förbjudet i lagen.
Men det är också förbjudet
att lura eller vilseleda någon att gifta sig.

I en del kulturer finns avtal som liknar äktenskap.
Avtalen kan räknas som giftermål i en grupps kultur och traditioner.
Det är förbjudet att tvinga någon till ett sådant avtal.
Om avtalen inte är godkända i Sverige så är äktenskapet ogiltigt.

Det är förbjudet att lura en person
att resa utomlands för att gifta sig.

Det är förbjudet att tvinga en person
att resa utomlands för att giftas bort mot sin vilja.

Ingen får tvinga dig eller lura dig att åka utomlands för att gifta dig.
Den som gör det kan dömas till fängelse.

Det är förbjudet att utnyttja att någon är utsatt

Det kan vara svårt att upptäcka ett tvång.

En person kan känna sig tvungen
att gifta sig med en person som familjen har valt.

En person som inte klarar sig själv kan bli utnyttjad.
De som ska ge stöd och omsorg har makt över personen.

Ett barn är beroende av sina föräldrar.

Föräldrarna kan utnyttja sin makt för att tvinga barnet att gifta sig.

Någon som är beroende av en eller flera personer kan bli utnyttjad av den eller de personerna.

I lagen kallas detta för **Utnyttjande av utsatt belägenhet**.

Utsatt belägenhet betyder:

- *Att en person har det svårt ekonomiskt.*
- *Att en person lever i flyktingskap.*
- *Att en person har en intellektuell funktions-nedsättning eller någon sjukdom.*
- *Att en person är beroende av narkotika.*
- *Att personen är ett barn.*

KVINNLIG KÖNSSTYMPNING ÄR FÖRBJUDET I SVENSK LAG

Köns-stympning av flickor och kvinnor är ett brott mot lagen i Sverige.

Lagen som förbjuder kvinnlig köns-stympning har funnits sedan 1982.

Könsstympning är att ta bort delar av en kvinnas könsorgan. Det görs för att kulturen eller traditionen säger det.

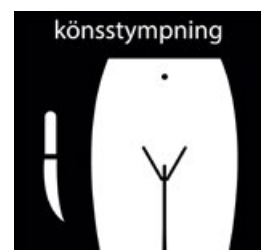
En flicka kan vara tyst och inte berätta att hon inte vill bli köns-stympad. Det är också förbjudet. Det har ingen betydelse vad flickan säger.

Köns-stympning är alltid förbjudet.

Den som bestämmer att en flicka ska köns-stympas bryter mot den svenska lagen. Det har ingen betydelse om köns-stympningen görs i Sverige eller utomlands.

Det är ett brott som kan ge fängelse.

Det är förbjudet att göra planer för att köns-stympa en flicka.

En förälder som gör planer för att köns-stympa sin dotter bryter mot lagen.
Föräldern kan dömas av en domstol.
Köns-stympning av flickor och kvinnor kan ge fängelse i upp till tio år.

ALLA BARN-ÄKTENSKAP ÄR FÖRBJUDNA I SVERIGE

Barn-äktenskap är förbjudna i Sverige.
Alla som är under arton år är barn.
Ingen som är under arton år får gifta sig i Sverige.

Ett barn som har blivit gift i utlandet
räknas inte som en gift person i Sverige.

Barn-äktenskap som har ingåtts utomlands
gäller inte i Sverige från och med den 1 januari 2019.
Lagen gäller alla som är i Sverige och alla som kommer till Sverige.

Om ett barn har gift sig i ett annat land,
så gäller äktenskapet inte
när barnet kommer till Sverige.

SEX SKA ALLTID VARA FRIVILLIGT

I Sverige gäller en ny lag om sex-brott
från och med den 1 juli 2018.
Den kallas ofta för lagen om samtycke.

Det ska alltid vara frivilligt att ha sex.
Det är du som bestämmer om du vill ha sex.

Den som vill ha sex med dig måste ta reda på
om du vill vara med.
Det är bara om du säger ja eller visar att du vill
som någon får ha sex med dig.

- » *Ingen under arton år får gifta sig.*
- » *Även om du själv vill gifta dig så får du inte det om du är under arton år.*

Det är ett brott mot lagen:

- *Att ha sex med dig utan att du tydligt har visat att du vill.*
- *Att fortsätta ha sex med dig om du ändrar dig och vill sluta.*
- *Att ha sex med dig om du har blivit utsatt för våld eller blivit hotad.*
- *Att ha sex med dig om du är i ett utsatt läge.
Det kan vara om du sover eller är drogad.*

En person som har makt över dig får inte använda sin makt för att ha sex med dig.
Det gäller dina lärare eller din personal eller andra som kan ha makt över dig.

Sex måste vara frivilligt för alla.
Det gäller i alla relationer.
Den du är gift med får aldrig tvinga dig till sex.

Sex med barn under femton år är alltid förbjudet.

TRIS – tjejers rätt i samhället är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell organisation som har arbetat mot hedersrelaterat våld och förtryck sedan 2002. Bestående av en förebyggande, en akut och en kompetenshöjande verksamhet verkar TRIS för ett integrerat och jämställt Sverige fritt från hedersnormer, begränsningar, förtryck och våld där individer, barn som vuxna, utifrån egen kapacitet och förmåga kan välja sitt eget liv och sin egen framtid. TRIS har en särskild kompetens i att möta personer som har en intellektuell funktionsnedsättning och som riskerar att utsättas eller har utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. TRIS driver även skyddat boende och en konsultativ familjehemsverksamhet.

Du kan följa TRIS-tjejers rätt i samhällets arbete på Facebook.

För mer information om TRIS verksamhet:
www.tris.se

TRIS
TJEJERS RÄTT
I SAMHÄLLET

tris.se